

Piotr Mikuli

Uniwersytet Jagielloński
Uniwersytet w Sheffield

Z problematyki immunitetu sędziowskiego¹

1. W polskiej nauce prawa konstytucyjnego² często rozróżnia się pojęcie immunitetu materialnego i formalnego, choć w nauce światowej, zwłaszcza anglosaskiej, takie podejście jest znacznie mniej znane. W polskiej doktrynie prawa zauważa się, że immunitet może się odnosić do prawa materialnego i wyłączać karalność za określone czyny. Określa się go mianem immunitetu materialnego. W praktyce oznacza to jednak w zasadzie wyłączenie bezprawności działania osoby objętej immunitetem. Przyjmuje się wówczas, że dany czyn nie może być kwalifikowany jako bezprawny (zarówno z punktu widzenia prawa cywilnego, jak i karnego). Dochodzi tu zatem do zniesienia odpowiedzialności w ogóle, ponieważ nikt nie może odpowiadać za czyny, które nie są bezprawne. Taki zakres immunitetu materialnego we współczesnym prawie konstytucyjnym dotyczy najczęściej działań parlamentarzystów, w przypadku zachowań, które mieszczą się w zakresie mandatu parlamentarnego (głosowania, wystąpienia na forum parlamentu itp.). Tak szeroki immunitet istnieje w kilku państwach demokratycznych, m.in. w Niemczech i Francji. Historycznie rzecz biorąc, immunitet miał chronić deputowanych przed zastraszaniem przez stopniowo słabnącą, ale wciąż istotną władzę królewską. Wśród państw współczesnych pewne analogie do materialnego immunitetu parlamentarnego w stosunku do sędziów można znaleźć wszędzie

427

¹ W tekście zostały wykorzystane wyniki szerszych badań prowadzonych przez autora na Uniwersytecie w Swansea w roku akademickim 2020/2021 oraz na Uniwersytecie w Glasgow w 2022 r.

² B. Banaszak, *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2008, s. 407; K. Grajewski, *Immunitet parlamentarny w prawie polskim*, Warszawa 2001; M. Zubik, *Immunitet parlamentarny w nowej Konstytucji RP*, „Państwo i Prawo” 1997, z. 9, s. 9 i n.; A. Jackiewicz, A. Olechno, *Immunity*, [w:] *Max Planck Encyclopedia of Comparative Constitutional Law*, red. R. Grote, F. Lachenmann, R. Wolfrum, Oxford 2018 [online].

tam, gdzie istnieje najszerza ochrona immunitetowa sędziów w zakresie odpowiedzialności za działania podejmowane w ramach sprawowania urzędu sędziowskiego, np. w Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych i Francji.

Immunitet może mieć również charakter formalny/proceduralny, dotyczący wyłączenia lub ograniczenia możliwości stosowania przepisów prawa procesowego. W przypadku sędziów (podobnie jak parlamentarzystów i osób pełniących inne funkcje publiczne) taki immunitet we współczesnych systemach konstytucyjnych odnosi się przede wszystkim do norm procesowych prawa karnego. Jego cechą charakterystyczną jest względne wyłączenie możliwości ścigania za popełnione przestępstwo: dany czyn popełniony przez osobę chronioną immunitetem stanowi cały czas przestępstwo czy inny czyn bezprawny, ale ściganie w czasie działania immunitetu jest uniemożliwione bez otrzymania zgody stosownego organu³. Można to zatem rozumieć jako odstępianie od zastosowania w danym przypadku procedury ustanowionej przez prawo. Ten rodzaj immunitetu, jeśli ma zastosowanie do sędziów, może chronić ich przed ściganiem karnym za czyny wykazujące znamiona przestępstwa popełnione w trakcie wykonywania czynności służbowych, ale także i poza służbą. Taki immunitet formalny sędziów istnieje np. w Polsce i na Węgrzech. Nie jest on natomiast zbyt powszechny w tzw. starych demokracjach i nie ma odpowiednika w Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych czy Francji.

Odrębną instytucją związaną z odpowiedzialnością karną jest nietykalność osobista sędziego, która zbudowana jest na założeniu, że sędzia nie może być zatrzymany lub aresztowany (w sensie stosowania tego środka zapobiegawczego) bez zgody odpowiedniego organu. Taka instytucja występuje np. w Polsce⁴.

2. Z immunitetem sędziego wiąże się także kwestia dotycząca działań, które mieszczą się w zakresie kompetencji sędziego określonych przez obowiązujące normy prawne. Niezbędnym wymogiem związanym z zasadą niezależności sądownictwa jest, aby sędzia nie ponosił odpowiedzialności za treść orzeczenia/wyroku sądowego. Ochrona immunitetowa wiąże się również z koniecznością wyraźnego wyodrębnienia, z jednej strony, działalności zawodowej i pozasądowej sędziego, z drugiej zaś – samej sfery działalności sędziego. Sędzia może zatem podejmować określone działa-

³ Zob. B. Nita, *Uchylenie immunitetu sędziowskiego (aspekty konstytucyjne)*, „Państwo i Prawo” 2008, z. 7, s. 35–49.

⁴ Zob. np. *Przywilej nietykalności sędziowskiej i przesłanki jego ograniczenia – uwagi na tle art. 181 Konstytucji RP i art. 5 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*, „Przegląd Sądowy” 2021, nr 10, s. 56–75.

nia, które nie mają podstawy prawnej, a poprzez te działania może albo wyrządzić szkodę (odpowiedzialność cywilna), albo spowodować wypełnienie znamion przestępstwa (odpowiedzialność karna). Można więc twierdzić, że skoro w danym systemie prawnym immunitet wyłącza odpowiedzialność cywilną lub karną za działania podejmowane w ramach pełnienia urzędu, to w sytuacji, gdy sędzia przekracza swoje uprawnienia (działa *ultra vires*), nie może być objęty tym immunitetem. W praktyce jednak udowodnienie, że dana decyzja proceduralna leży całkowicie poza uprawnieniami sędziego, może być dość trudne, a praktyczne podejście do takiego nadużycia władzy bywa różne. W tym kontekście immunitet może zależeć od tego, czy sędzia wykorzystuje swoje uprawnienia sądowe w dobrej wierze.

3. We współczesnych systemach politycznych zarówno zakres immunitetu, jak i sposób jego uchylania są zróżnicowane. Istnieje kilka modeli ochrony immunitetowej. Po pierwsze, można mówić o całkowitej ochronie immunitetowej dotyczącej odpowiedzialności cywilnej za czyny popełnione w ramach sprawowania urzędu (Wielka Brytania, Stany Zjednoczone i Francja). Zazwyczaj takiej regulacji towarzyszy immunitet odnoszący się do odpowiedzialności karnej w odniesieniu do podejmowanych czynności sędziowskich, choć może być on ograniczony (np. Stany Zjednoczone, Francja). W zakresie odpowiedzialności karnej sędziów za czyny popełnione poza salą sądową mogą natomiast wystąpić dwa inne konkurencyjne rozwiązania. Można tu mówić o modelu, w którym ściganie sędziów jest całkowicie dopuszczalne (Wielka Brytania, Stany Zjednoczone, Francja), bądź o modelu względnej ochrony poprzez zastosowanie immunitetu formalnego, który może być uchylony w odpowiedniej procedurze (Polska, Węgry). Przypadek polski wyróżnia się tym, że brakuje regulacji dotyczącej ustanawiania immunitetu materialnego w odniesieniu do czynności wykonywanych w ramach sprawowania funkcji sędziego, te bowiem objęte są immunitetem formalnym, podobnie jak wszelkie działania lub zaniechania wypełniające znamiona przestępstwa. W państwach współczesnych procedura uchylenia immunitetu może przybrać formę orzeczenia sądowego lub decyzji quasi-politycznej. W Polsce uprawnienie do uchylenia immunitetu należało do odpowiednich sądów dyscyplinarnych. Później, jak wiadomo, z naruszeniem Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej⁵ oraz prawa Unii Europejskiej, utworzono kontrowersyjną Izbę Dyscyplinarną Sądu Najwyższego a następnie zastąpiono ją Izbą

⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.), dalej: Konstytucja RP; zob. W. Wróbel, *Izba Dyscyplinarna jako sąd wyjątkowy w rozumieniu art. 175 ust. 2 Konstytucji RP*, „Palestra” 2019, nr 1–2.

Odpowiedzialności Zawodowej⁶. Natomiast np. na Węgrzech decyzję o uchyleniu immunitetu, co do zasady, wydaje Prezydent Republiki na wniosek Prezesa Krajowego Biura Sądownictwa⁷.

4. Określenie powszechnie uznawanego standardu immunitetu chroniącego przed odpowiedzialnością karną i cywilną jest niezbędne zarówno w wymiarze teoretycznym, jak i praktycznym. W pierwszym przypadku chodzi o konceptualizację immunitetu w ramach zasady niezależności sądownictwa we współczesnym państwie demokratycznym, w drugim – konieczność uchycenia stosownych standardów wiąże się z działaniem autokratyzujących się reżimów politycznych, które mogą w tym zakresie odchodzić od typowych rozwiązań charakterystycznych dla demokracji zachodniej (*vide* np. Węgry, Polska).

5. W związku z procesami integracji europejskiej czy szerszymi mechanizmami globalizacyjnymi sądy międzynarodowe coraz częściej stają przed problemem oceny naruszeń praworządności w poszczególnych państwach, przede wszystkim z perspektywy przepisów międzynarodowych wyrażających prawo do rzetelnego procesu sądowego. Niejasne wymogi odnoszące się do immunitetu sędziowskiego, wyrażane w różnych międzynarodowych dokumentach o charakterze *soft law*⁸, nakazujące przestrzeganie pewnego stopnia immunitetu dla zachowania niezależnej pozycji sądownictwa, mogą obecnie okazać się mało pomocne w sytuacji, gdy we współczesnych państwach demokratycznych funkcjonuje kilka

⁶ Zob. M. Mistygacz, *Immunitet sędziowski w sprawach karnych na tle procesu delegitymizacji Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2020, nr 4, s. 137–160.

⁷ Na marginesie warto wspomnieć, że procedura ta budzi wątpliwości z punktu widzenia zasady niezależności sądownictwa. Po pierwsze dlatego, że w uchylenie immunitetu jest włączony organ polityczny, tj. Prezydent Republiki, a po drugie z tego względu, że decyzja Prezydenta ma być wydana na wniosek wybieranego przez parlament prezesa Krajowego Biura Sądownictwa – organu utworzonego w 2011 r. w celu ograniczenia kompetencji Rady Sądownictwa.

⁸ Wymagania zawarte w takich aktach nie są często precyzyjne. Artykuł 2.24 Montrealskiej Powszechnej Deklaracji o Niezawisłości Wymiaru Sprawiedliwości (1983) deklaruje, że „sędziowie korzystają z immunitetu jurysdykcyjnego lub przed prześladowaniem za działania i zaniechania podejmowane w ramach pełnienia obowiązków służbowych”. Można argumentować, że deklaracja nie wzywa do absolutnego immunitetu sędziowskiego, ale raczej do ograniczonego, głównie w odniesieniu do działań sędziowskich w ramach wykonywania czynności sądowych. W sposób bardziej przejrzysty pożądaný standard międzynarodowy dotyczący immunitetu został sformułowany w art. 8.1 Międzynarodowych Standardów Niezawisłości Sądów Mount Scopus (2008), zgodnie z którymi „[sędzia] powinien korzystać z immunitetu od działań prawnych w ramach wykonywania funkcji urzędowych”.

różnych rozwiązań dotyczących zakresu ochrony immunitetowej. Dlatego sądzę, że wymagania te powinny być precyzyjniej zdefiniowane, również w nauce prawa konstytucyjnego. Punktem wyjścia musi być tu, moim zdaniem, powiązanie immunitetu z celem, jakiemu on służy, w kontekście zapewnienia zasady niezależnego sądownictwa, w tym przede wszystkim wewnętrznej niezawisłości sędziów, związanej także z bezstronnością sędziowską.

6. W doktrynie anglosaskiej A.A. Olowofoyeku przytacza kilka powodów, które zwykle są prezentowane na poparcie tezy, że immunitet sędziowski o absolutnym zakresie jest potrzebny, podając jednocześnie argumenty przeciwko każdemu z nich⁹. Za immunitetem sędziowskim przemawiają następujące powody:

a) niesłuszność obciążania sędziów odpowiedzialnością za błędne decyzje, ponieważ naturalne jest, że mogą istnieć różne podejścia do danej sprawy i że wyrok może zostać zweryfikowany przez sąd wyższej instancji;

b) uchybienia sędziów mogą być przedmiotem odpowiedzialności dyscyplinarnej;

c) brak immunitetu sędziowskiego wykluczałaby ostateczność decyzji sędziowskiej, ponieważ strony i sędzia mogą się wzajemnie pozywać;

d) obowiązuje odpowiedzialność sędziów nie przed stronami, lecz przed państwem, a więc odpowiedzialność wobec stron nie powinna w tym wypadku występować;

e) ewentualne skargi na orzeczenia sądowe zniechęcałyby do pełnienia urzędu sędziego;

f) immunitet chroni sędziów w sprawowaniu ich urzędu przed obawą związaną z przyszłym sporem sądowym;

g) immunitet chroni niezależność władzy sądowniczej zarówno od państwa, jak i społeczeństwa;

h) immunitet chroni sędziów i proces sądowy przed degradacją w sytuacji wytaczania niezliczonych pozwów;

i) immunitet leży w interesie społecznym, gdyż sędziowie powinni mieć swobodę orzekania bez obawy o konsekwencje, chroniąc tym samym stabilność całego systemu wymiaru sprawiedliwości;

j) ochrona sędziów przed zastraszaniem pozwami jest ważniejsza niż naprawienie szkody, która może powstać w indywidualnej sprawie.

A.A. Olowofoyeku wyważa wszystkie podane argumenty i zgadzając się z niektórymi z nich, jednocześnie twierdzi, że nie uzasadniają one immunitetu absolutnego. Uważa bowiem, że ograniczona odpowiedzialność sędziego pozwala na naprawienie krzywdy bez rujnowania wszystkich

⁹ A.A. Olowofoyeku, *Suing Judges: A Study of Judicial Immunity*, Oxford 2003, s. 178–201.

wartości zawartych w przytoczonych punktach. Twierdzi też, że substytuty odpowiedzialności cywilnej, takie jak odpowiedzialność dyscyplinarna czy karna, nie sprawdzają się, ponieważ często zawodzą w praktyce, a dla osoby, która np. poniosła szkodę finansową, nie są zbyt wielkim pocieszeniem. Dlatego A.A. Olowofoyeku¹⁰, podobnie jak np. J. Murphy¹¹ i inni autorzy *common law*¹², opowiada się za ograniczoną, kwalifikowaną wersją immunitetu sędziowskiego, która pozwalałaby na pociągnięcie sędziów do odpowiedzialności, gdy naruszają oni bezprawnie i umyślnie czyjeś prawa w złej wierze lub gdy w grę wchodzi np. oszustwo, korupcja lub zmowa.

432 7. Celem instytucji immunitetu jest zapewnienie sędziom swobody wykonywania ich uprawnień oraz zagwarantowanie im bezstronności. Są to warunki niezbędne dla funkcjonowania niezależnego sądownictwa. Dlatego też immunitet ma chronić przed potencjalnie niesprawiedliwym traktowaniem sędziego przez strony procesowe w taki sposób, że mogłoby to wpływać na decyzje sądowe i prowadzić do stronniczości sędziego. W tym kontekście niektóre argumenty przemawiają za ograniczeniem możliwości wytoczenia powództwa cywilnego przeciwko sędziemu za działania, które można zakwalifikować jako wchodzące w zakres jego funkcji. Całkowity brak odpowiedzialności cywilnej sędziego może jednak wpływać na brak należytej staranności i przyczynienie się do powstania konkretnej szkody w wyniku jego działań lub orzeczeń. Dlatego w poszukiwaniu standardu należałoby, moim zdaniem, teoretycznie dopuścić pewne wyjątki od zasady pełnej nieodpowiedzialności cywilnej w sferze orzekania. Oczywiście, błędy sądowe, zarówno w zakresie właściwości, jak i procedury, ustalenia lub stosowania prawa albo oceny dowodów, powinny być naprawiane w drodze odwołania. Tam, gdzie zachodzi problem szkody, można sobie wyobrazić, że odpowiedzialność cywilna mogłaby być dochodzona jedynie w sytuacji zawinionego działania sędziego po wyczerpaniu drogi odwoławczej, a więc wtedy, gdy sąd wyższej instancji prawomocnie uchyliłby błędną decyzję sędziego, jeśli wyrządziła ona szkodę lub naruszyła dobra osobiste strony. Takie ujęcie pozwala-

¹⁰ *Ibidem*, s. 104–105.

¹¹ J. Murphy pisze o potrzebie wprowadzenia odpowiedzialności, gdy sędziowie wykorzystują swoją pozycję w sposób „złośliwy”, „lekkomyślny” lub „skorumpowany”. Wówczas, według niego, strony powinny mieć możliwość zadośćuczynienia poprzez „delikt niewłaściwego działania”, zob. J. Murphy, *Rethinking Tortious Immunity for Judicial Acts*, „Legal Studies” 2013, t. 33, nr 3, s. 459.

¹² J. Bennett Sinclair, *Casenotes: Torts – Judicial Immunity: A Sword for the Malicious or a Shield for the Conscientious? Stump v Sparkman*, 98 S Ct 1099 (1978), „University of Baltimore Law Review” 1978, t. 8, nr 1, s. 141–161.

łoby na połączenie zasady kontroli instancyjnej z zasadą osobistej odpowiedzialności sędziego za szkodę. Z kolei w sytuacji, gdy przewinienie sędziego powstaje w związku z prawomocnym wyrokiem, możliwość roszczeń musiałaby się wiązać z jakąś formą wznowienia postępowania sądowego, które umożliwiałoby dochodzenie odszkodowania, co oczywiście komplikuje zasadę ostateczności rozstrzygnięć sądowych.

Potrzeba ochrony swobody sędziego w podejmowaniu decyzji sądowych, nawet błędnych, w pewnym stopniu przemawia za podejściem występującym w niektórych państwach, np. we Francji, obejmującym jedynie możliwość roszczenia regresowego państwa wobec sędziego w sytuacji, w której orzeczenie sądowe wiąże się z odpowiedzialnością państwa za wyrządzenie szkody. Oczywiście środek ten może być realizowany tylko w systemie, w którym państwo jest uprawnione do wypłaty odszkodowania za niezgodne z prawem działania sądowe, i tylko w sytuacji zapewnienia właściwej drogi sądowej w tym zakresie czy też zgody bezstronnej instytucji¹³. Takie rozwiązanie niesie za sobą jednak również potencjalne ryzyko zwiększenia obaw sędziów, że w konfrontacji z machiną państwa łatwo mogą ponieść porażkę. Słusznie zwraca na to uwagę m.in. przywoływany już A.A. Olowofoyeku¹⁴. Z kolei wyłączenie odpowiedzialności Skarbu Państwa za nieprawidłowe, wyrządzające szkodę orzeczenie, połączone z bezwzględny immunitetem sędziowskim od odpowiedzialności cywilnej, jest rozwiązaniem najbardziej kontrowersyjnym, uniemożliwiającym *ex lege* dochodzenie jakiegokolwiek odszkodowania. Nie bez powodu to właśnie w brytyjskich i amerykańskich środowiskach akademickich pojawiają się postulaty ograniczenia immunitetu sędziowskiego w przypadku takiej sytuacji.

8. W Polsce istnieje odpowiedzialność Skarbu Państwa na zasadzie art. 77 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 417 § 1 Kodeksu cywilnego¹⁵. Pojawia się jednak pytanie, czy powstaje nadto osobista odpowiedzialność sędziego (ewentualnie solidarna ze Skarbem Państwa na zasadzie art. 441 § 1 i 3 k.c.). W doktrynie zarysowały się różne opinie. E. Łętowska utrzymuje, że sędzia może odpowiadać odszkodowawczo, jeżeli można mu przypisać bezprawność działania oraz winę. Sprawę rozstrzyga stanowisko Sądu Najwyższego (SN), który twierdzi, że pełnienie funkcji funkcjonariusza publicznego nie eliminuje automatycznie odpowiedzialności za

¹³ Zob. art. 5.2 Europejskiej Karty o Statusie Sędziego, <https://rm.coe.int/16807473ef#:~:text=The%20Charter%20states%20that%20judges,the%20executive%20or%20the%20legislature> (dostęp: 2.05.2022).

¹⁴ A.A. Olowofoyeku, *Suing Judges...*, s. 2019.

¹⁵ Ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1360), dalej: k.c.

naruszenie dóbr osobistych innej osoby, a działanie to, dokonane w ramach pełnionej funkcji publicznej, może stanowić podstawę odpowiedzialności niezależnie od odpowiedzialności Skarbu Państwa¹⁶. W doktrynie i orzecznictwie rozważano również kwestie odpowiedzialności sędziego w przypadku naruszenia przez niego czci i innych dóbr osobistych strony (uczestnika) lub innych osób przy wykonywaniu czynności związanych ze sprawowaniem władzy sądowniczej. Przyjęcie poglądu o dopuszczalności odpowiedzialności z art. 24 k.c. powoduje, że ewentualna odpowiedzialność Skarbu Państwa nie egzageruje sędziego, gdyż może ona istnieć równolegle z jego odpowiedzialnością¹⁷. Uwzględniając wagę kwestii odpowiedzialności cywilnej sędziego w Polsce w kontekście zakresu immunitetu oraz w kontekście zasady niezależności sądów i niezawisłości sędziów, stosunkowo niewielka liczba analiz naukowych na ten temat może budzić spore zdziwienie.

434

9. Jeśli chodzi o immunitet chroniący przed pociągnięciem do odpowiedzialności karnej za czyny popełnione poza salą sądową, to najczęściej przedstawianym argumentem uzasadniającym jego istnienie jest to, że chroni on sędziów przed nękaniami ze strony organów państwa. Taki immunitet w stosunku do sędziów często nie istnieje już w „starych demokracjach”. Pojawia się zatem pytanie, czy ten szczególny rodzaj immunitetu mieści się w międzynarodowym/europejskim standardzie ochrony immunitetowej. W tym zakresie odpowiedź może zależeć od tego, na ile ewentualna reforma w danym państwie, polegająca na znacznym ograniczeniu immunitetu, może być postrzegana jako naruszenie zasady niezawisłości sędziowskiej, a tym samym naruszenie prawa do niezawisłego sądu w rozumieniu prawa międzynarodowego i europejskiego.

Wydaje się, że kwestia ta musi być rozpatrywana indywidualnie, z uwzględnieniem krajobrazu politycznego danego państwa, z uwzględnieniem opinii wyrażanych w dyskursie publicznym, artykułowanych przez różne, w tym opozycyjne, środowiska partyjne, ale także przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego czy też samych sędziów. W tym zakresie pomocne może być podejście zaprezentowane przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej na przykład w wyroku C-896/19 z 20 kwietnia 2021 r.¹⁸ w sprawie procedur powoływania sędziów maltańskich, w którym uznał możliwość dokonywania nominacji sędziowskich

¹⁶ Zob. m.in. wyroki SN: z 19.12.2002 r., II CKN 176/01, niepubl.; z 12.02.2010 r., I CSK 340/09, OSNC-ZD 2010, nr C, poz. 97; z 18.11.2012 r., I CSK 177/12, niepubl.

¹⁷ Zob. G. Matusik, *Odpowiedzialność cywilna sędziego za naruszenie czci w postępowaniu cywilnym*, „Iustitia” 2015, nr 1(19).

¹⁸ <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=pl&num=C-896/19>

przez polityków, pod warunkiem że decyzje te nie są arbitralne, a w powoływanie sędziów zaangażowany jest niezależny organ. W orzeczeniu tym sędziowie odwołali się również do zasady tzw. zakazu regresji, czyli legislacyjnego pogorszenia ochrony wartości państwa prawa¹⁹. W interesującej nas tu kwestii orzeczenie to może być wykorzystane jako argument przemawiający za uznaniem za niedopuszczalne znaczącego pogorszenia istniejących rozwiązań immunitetowych. I tak, brak ochrony immunitetowej w postępowaniu karnym sam w sobie nie stanowiłby naruszenia zasady niezawisłości sędziowskiej, ale w sytuacji, gdy istnieje ona już w ramach tradycji konstytucyjnych państwa, jej ograniczenie lub zniesienie mogłoby w konkretnym przypadku budzić istotne wątpliwości.

¹⁹ Trybunał podkreślił: „Państwa członkowskie są zatem obowiązane nie dopuścić do pogorszenia, w świetle tej wartości, swoich ustawodawstw w dziedzinie organizacji wymiaru sprawiedliwości, poprzez powstrzymanie się od przyjmowania przepisów, które mogłyby naruszać niezawisłość sędziowską” (Nb 64).